

Geachte Tweede Kamerleden,

Steeds vaker worden onze steden opgeschikt door ernstige, soms zelfs dodelijke, geweldsincidenten waarbij personen met onbegrepen en onveilig gedrag betrokken zijn. Deze incidenten hebben diepe sporen nagelaten op slachtoffers, nabestaanden en buurtbewoners. De daders zijn vaak mensen met complexe psychische problematiek en/of met een verslaving, die niet behandeld kunnen worden of de hulp niet willen krijgen die ze nodig hebben en zeer problematisch gedrag laten zien waardoor ze een gevaar zijn voor zichzelf en hun omgeving. Ondanks alle inspanningen krijgen gemeenten, zorg en politie onvoldoende vat op hen, waardoor situaties onverhoopt escaleren.

Als gemeenten werken we met alle partners om tot een sluitend systeem van signalering en interventie te komen en daarmee de zorg voor mensen met onbegrepen en onveilig gedrag te verbeteren en versterken. Die aanpak is echter nog niet sluitend omdat enkele cruciale randvoorwaarden ontbreken. Zonder die randvoorwaarden loopt de veiligheid van burgers ernstig gevaar. Niet ieder incident kan altijd worden voorkomen, maar het aantal incidenten kan wel fors worden teruggebracht.

Op 28 mei a.s. debatteert u met het kabinet over de aanpak voor personen met verward en onbegrepen gedrag. Wij zijn blij met de aandacht voor dit onderwerp, maar roepen ook op om noodzakelijke randvoorwaarden te organiseren. Het is namelijk de hoogste tijd om tot actie over te gaan, zodat we met elkaar een sluitende aanpak kunnen realiseren. Wat ons betreft gaat het om de volgende vier randvoorwaarden:

1. Realiseer voldoende verblijfsvoorzieningen:

Binnen onze gemeenten hebben we diverse aanpakken ingericht, maar zonder voldoende passende verblijfsvoorzieningen blijft het risico op nieuwe incidenten op straat, in de opvang of in een woning groot. We hebben het over Beschermd wonen plekken voor mensen met een langdurige complexe zorgvraag (niet alleen vanuit de WMO maar ook vanuit de WLZ), beveiligde behandelplekken in de GGZ, forensische woonplekken en woonplekken voor mensen die niet in een woonwijk kunnen functioneren, bijvoorbeeld Skaeve Huse. Hoewel wij dankbaar zijn voor de aangenomen motie Eerdmans en Bikker over een programma voor landelijke Skaeve Huse, benadrukken wij dat door het ontbreken van financiering, realisatie van deze plekken achterblijft.

- *Oproep: Investeer in voldoende verblijfsvoorzieningen.*

2. Zorg dat mensen met ernstige problematiek ook daadwerkelijk de juiste zorg kunnen krijgen door: een betere financieringssystematiek binnen de GGZ, voldoende handelingsperspectief voor preventief ingrijpen bij zorgmijders en realiseer middelen voor bemoeizorg:

Onder andere door personeelstekorten, de manier van financieren in de GGZ (veel indirecte tijd wordt niet gefinancierd) en de lange wachtlijsten lijkt het dat de GGZ onvoldoende in staat is de zorg te leveren voor deze groep mensen met ernstige problematiek die niet zelf om hulp vraagt. Door perverse financiële prikkels, versnippering van de zorg en onder financiering is het niet aantrekkelijk om de zwaarste groep de zorg te bieden die nodig is.

Instellingen voor GGZ en voor de zorg aan mensen met een verstandelijke beperking moeten de ruimte krijgen om sector overstijgend te handelen, zonder dat dat financiële consequenties heeft. Deze doelgroep heeft immers vaak én GGZ-problematiek, én een (licht) verstandelijke beperking én verslavingsproblematiek. Zorgaanbieders moeten de ruimte krijgen om intensieve, langdurige ambulante zorg te verlenen aan mensen met meervoudige problematiek.

- *Oproep: Financier de zorg voor deze doelgroep dus met lump sum, ofwel als een brandweerfunctie, zoals dat nu gebeurt in de spoedeisende psychiatrie. Het gaat niet om meer geld, maar om een andere financieringsvorm.*

Daarnaast is er op dit moment onvoldoende handelingsperspectief om duurzame interventies te plegen bij personen die zorg mijden en niet in aanmerking komen voor gedwongen zorg of een strafrechtelijk kader. Bij deze personen is wel sprake van een potentieel groot veiligheidsrisico. We willen niet wachten tot het fout gaat maar preventief kunnen ingrijpen.

- *Oproep: Zorg ervoor dat het voor betrokken partijen juridisch ook mogelijk is om daadwerkelijk preventief in te grijpen bij deze specifieke doelgroep.*

We roepen er ook toe op om bemoeizorg te verankeren in de wet en te financieren zodat gemeenten en GGZ dit samen op kunnen pakken en mensen die dat nodig hebben toegeleid kunnen worden naar passende zorg.

- *Oproep: Bemoeizorg is een vak en dient als volwaardige taak in de wet te worden opgenomen en gefinancierd.*

3. Verbeter de mogelijkheden voor gegevensuitwisseling, maak haast met invoering van de WAMS:

Partijen moeten informatie kunnen uitwisselen over mensen met een groot veiligheidsrisico, ook in niet-acute situaties. Om als gemeente in te kunnen schatten of een persoon gevaarlijk voor de samenleving is, heb je informatie nodig en moet je signalen kunnen uitwisselen. Bij acute crises zijn er over het algemeen voldoende mogelijkheden voor partijen om cruciale informatie uit te wisselen. Het wetsvoorstel Wet aanpak meervoudige problematiek (WAMS) zal mogelijkheden geven om binnengemeentelijk meer informatie uit te wisselen. Maar we zien ook na de mogelijke invoering van de WAMS nog steeds onmogelijkheden om cruciale informatie tussen politie, OM, GGZ en gemeentelijke partijen uit te wisselen. De Wgs (wet gegevensdeling samenwerkingsverbanden) biedt wel mogelijkheden indien er sprake is van strafrechtelijke componenten, maar in gevallen van vermoeden van reële (te verwachten) veiligheidsproblematiek blijft er ook met de Wgs en WAMS sprake van een juridisch grijs gebied.

- *Oproep: zorg dat de WAMS snel wordt aangenomen en in werking kan treden en realiseer een expliciete grondslag voor gegevensdeling tussen verschillende domeinen (zorg, veiligheid en sociaal domein).*

4. Maak de beschikbare middelen voor een versterkte aanpak rondom mensen met onbegrepen gedrag structureel:

De afgelopen jaren zijn er middelen beschikbaar gesteld vanuit het Rijk om de samenwerking tussen gemeenten, politie en de zorg te versterken zodat er een sluitende aanpak ontstaat rondom mensen met onbegrepen gedrag. Deze middelen kunnen aangevraagd worden via verschillende subsidies (Het programma 'Grip op onbegrip' van ZonMw, POK-middelen voor het implementeren en uitvoeren van de levensloopaanpak in de Zorg- en Veiligheidshuizen). De middelen zijn tijdelijk. Het aanvragen, evalueren en verantwoorden ervan kost veel tijd en daarmee ook geld. Het structureel maken van de middelen zorgt ervoor dat de lopende projecten geborgd kunnen worden.

- *Oproep: zorg voor structurele middelen om de samenwerking tussen gemeenten, politie en zorg te versterken in de aanpak rondom mensen met onbegrepen gedrag.*

Het is de hoogste tijd om het perspectief te kantelen: van reageren op incidenten naar investeren in preventie. Niet alle personen met onbegrepen gedrag zijn een gevaar voor zichzelf en de samenleving, maar de groep met onbegrepen én onveilig gedrag verdient de juiste zorg. Samen hebben we de verantwoordelijkheid om te voorkomen dat mensen in Nederland tussen wal en schip raken, onnodig met politie in aanraking komen of slachtoffer worden van geweld dat mogelijk voorkomen had kunnen worden. Als G4 nemen we hierin onze verantwoordelijkheid, door de samenwerking tussen politie en zorgpartners te versterken en de recente incidenten te onderzoeken op systeemfouten en oplossingen. We roepen u op om ook uw verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te zorgen dat we weer investeren in de best mogelijke zorg voor mensen met onbegrepen gedrag – voordat het misgaat.

Met vriendelijke groet,

Jan van Zanen
Burgemeester Den Haag

Mariëlle Vavier
wethouder zorg, gemeente Den Haag

Femke Halsema
Burgemeester Amsterdam

Alexander Scholtes
wethouder zorg, gemeente Amsterdam

Carola Schouten
Burgemeester Rotterdam

Ronald Buijt
wethouder zorg, gemeente Rotterdam

Sharon Dijksma
Burgemeester Utrecht

Rachel Streefland
wethouder MOBW, gemeente Utrecht